

СТ А Н О В И Щ Е

от

дод. Мариана Николова Димитрова, д. оз.

Доцент в Катедра „Здравни грижи”, Факултет „Обществено здравеопазване” при
Медицински университет „Проф. д-р Параскев Стоянов“ – Варна

на дисертационен труд

**„ЗДРАВНИ ГРИЖИ В ТРАНСПЛАНТАЦИОННИЯ ПРОЦЕС ПРИ ПАЦИЕНТИ С
БЪБРЕЧНИ ЗАБОЛЯВАНИЯ“**

на **Веселина Златкова Василева**

За присъждане на образователна и научна степен „Доктор“

Област на висше образование: 7. Здравеопазване и спорт

Професионално направление: 7.4. Обществено здраве

Специалност: „Управление на здравните грижи ”

С научен ръководител доц. Д-р Наталия Ушева, д.м.

Със Заповед № Р-109-166 от 20.04.2021 г. на Ректора на Медицински университет „Проф. д-р Параскев Стоянов“ – Варна е определено да бъде член на Научно жури, а на основание Протокол № 1/26.04.2021 г. е определено да представя становище по процедура за придобиване на образователна и научна степен „Доктор“ с кандидат Веселина Златкова Василева докторант на самостоятелна подготовка в Докторска програма „Управление на здравните грижи“ към Медицински университет „Проф. д-р Параскев Стоянов“, Факултет „Обществено здравеопазване”, Катедра „Здравни грижи“.

Представени са всички необходими документи, предвидени в Закона за развитие на академичния състав в Република България, Правилника към него и Правилника за развитие на научния състав в Медицински университет - Варна.

Биографични данни и кариерно развитие

Веселина Златкова Василева е родена през 1987 г. в гр. Каварна. През периода 2006-2010 г. завършва МУ- Варна „Проф. Д-р Параскев Стоянов”, специалност „медицинска сестра” ОКС „Бакалавър”. Следвайки стремежа за развитие продължава образованието си и през 2012 г. придобива магистърска степен по „Управление на здравните грижи“ в Медицински университет-Варна.

Професионалната реализация на Веселина Василева започва през 2010 г. в Клиника по диализа на УМБАЛ „Св. Марина” – Варна, където работи в продължение на пет години. След успешно спечелен конкурс през 2015 г. заема длъжност асистент към Катедра “Здравни грижи”, ФОЗ, МУ-Варна, като провежда учебни занятия по дисциплините: „Философия и въведение в сестринските грижи. Практически основи на сестринските грижи“, Сестрински грижи при болни със соматични заболявания“, „Сестрински грижи при болни с онкологични заболявания“, „Сестрински грижи в педиатрията“, „Сестрински грижи за неврологично болни“, „Сестрински грижи за психично болни“, „Сестрински грижи за деца и възрастни с увреждания“, „Сестрински грижи по домовете“, „Палиативни сестрински грижи“.

През 2018 г., е зачислена като докторант в самостоятелна форма на обучение към Катедра „Здравни грижи”, специалност „Управление на здравните грижи”. Основните професионални интереси и разработки на ас. Василева са в следните области: здравни грижи, социални дейности, медицинска педагогика. Завършила е множество курсове за непрекъснато

професионално обучение и участия с изнасяне на доклади в международни и национални конференции. Участва в разработването на учебници за студенти от професионално направление „Здравни грижи“.

Член е на Българската асоциация на професионалистите по здравни грижи, Българската асоциация по общественото здраве, Българското научно дружество по общественото здраве и Европейската асоциация по общественото здраве (EUPHA). Владее английски език.

Описателна характеристика на дисертационния труд

По своя обем и структура представената разработка напълно съответства на изискванията за оформяне на дисертационен труд за придобиване на образователна и научна степен „Доктор“. Съдържа внушителните 255 страници. Онагледен е с 28 фигури, 22 таблици, 6 схеми и 5 приложения. Библиографският списък включва 185 литературни източника, от които 52 на кирилица и 133 на латиница. Книгописът илюстрира широка осведоменост и актуална информираност на автора.

Дисертационният труд е разгърнат в теоретичен и емпиричен план. В структурно отношение научният труд е представен в седем глави – литературен обзор, методика и организация на проучването, резултати и обсъждане от анкетното проучване, проведено сред пациенти, резултати и обсъждане от анкетното проучване, проведено сред медицински сестри, резултати и обсъждане от качествено проучване на предоставяните здравни грижи в трансплантационния процес при бъбречни заболявания, модел и организация на здравните грижи за пациенти в пред- и посттрансплантационен период, изводи, препоръки и приноси.

Оценка на актуалността на темата

Темата на дисертационния труд на Веселина Василева „Здравни грижи в трансплантационния процес при пациенти с бъбречни заболявания“ е изключително актуална, полезна и навременна, предвид бързите темпове на разпространение на хроничните бъбречни заболявания, с водеща позиция сред причините за смъртност в световен мащаб. Бъбречната трансплантация е предпочитан избор за бъбречно заместителна терапия сред все по-голям дял от пациентите в терминален стадий на хроничните бъбречни заболявания. България е сред европейските страни без възприети единни критерии за пред- и посттрансплантационна грижа, не се осъществява ефективен контрол, липсва специализирана сестринска практика за подпомагане грижата за пациенти.

Проведеното комплексно и задълбочено научно изследване очертава основните проблеми в информираността и наблюдението на пациентите в хода на трансплантационния процес и основание, авторката да предложи модел за интердисциплинарен подход на грижа в пред- и посттрансплантационните периоди. Разширяването на автономната дейност на медицинската сестра при мониторинг и контрол на хроничното бъбречно заболяване, както и предложените планове за провеждане на сестрински визити при наблюдение на пациентите засилва актуалността на избория за проучване и анализиране проблем.

Литературен обзор

Авторката прави обстойно и задълбочено теоретично проучване и анализ на актуални литературни източници, което е предпоставка докторантката да достигне до значими за емпиричното изследване изводи и обобщения. Представен е задълбочен исторически преглед на възникване на концепцията за бъбречна трансплантация, както и историческото развитие на бъбречната трансплантация в България. Описана е организацията на трансплантационния процес и ролята на медицинската сестра, като пълноправен и автономен член в него. Направен е анализ на съвременното състояние на проблема „пред- и посттрансплантационна

подготовка”. Въз основа на международния опит са изведени основните предизвикателства и нерешени проблеми, свързани с пред- и посттрансплантационните грижи в сестринската практика и е очертана необходимост от проучване на възможности за оптимизирането им.

Логично структурираният литературен обзор показва широките компетенции на докторантката в областта на разглеждания проблем.

Методология на проучването

Веселина Василева детайлно точно е формулирала целта на проучването: „Да се проучи организацията на здравните грижи в трансплантационния процес при пациенти с бъбречни заболявания в пред- и посттрансплантационните периоди при бъбречна трансплантация и да се определят възможностите за оптимизирането им“. За реализация на поставената цел са посочени 5 конкретни задачи, основа за постигане на крайната цел. Формулирани са три изследователски хипотези. Организацията на проучването е компетентно и коректно описана и включва: обект, обем, логически единици. Подробно са представени етапите на научното изследване, отразяващи конкретни дейности, място на провеждане и периода на изпълнение.

Инструментариумът е разработен професионално, отразява международния изследователски опит и вижданията на докторанта. Разработени са две анкетни карти за установяване мнението на пациенти, очакващи бъбречна трансплантация и медицински сестри относно качеството, ефективността и възможностите за оптимизиране на здравните грижи в предтрансплантационния период.

Качественото проучване включва полуструктурирани интервюта с бъбречно трансплантирани пациенти за установяване на проблеми при предоставянето на здравни грижи в трансплантационния процес. Информацията е аудиозаписана, в последствие транскрибирана. При анализа на информацията е използван индукционен подход и по-конкретно методът на тематичен контент-анализ.

Приложените изследователски методи: документален, социологически, статистически са адекватни на поставените цел и задачи и позволяват установяването на по-сложни зависимости. Статистическият анализ на данните е извършен чрез SPSS v. 20.0.

Методологията напълно отговаря на възприетите научни стандарти, вдъхва доверие в достоверността на получените резултати и е доказателство за подготовката на дисертантката да извършва самостоятелна изследователска работа.

Резултати и обсъждане

Дисертационният труд представя резултати, логически оформени и структурирани в глава III, IV и V. Глава трета е посветена на резултатите от анкетното проучване, проведено сред пациенти очакващи бъбречна трансплантация. Детайлно са разгледани основните характеристики на анкетираните пациенти, анализирана е информираността, нагласите и поведението в периода на очакване сред потенциалните реципиенти на бъбрек. Изведени са основните предизвикателства и съществуващи проблеми в пред- и посттрансплантационната грижа, като незадоволително ниво на здравна култура, както и че предтрансплантационната подготовка не отговаря на съвременните тенденции и практики. Отчетените слабости по отношение на: информираността на пациента за трансплантационния процес, прилагането на специализирани дейности в периода на очакване на бъбречна трансплантация, подготовката за поддържане на добро здравословно състояние в домашна среда и трудностите които срещат пациентите от различните лечебни заведения подкрепят нуждата от въвеждането на единни стандарти относно предтрансплантационната подготовка. Впечатляващо висока подкрепа от участниците получава идеята на авторката за организиране на специализирана сестринска практика, свързана с подпомагане на грижите за пациенти, очакващи бъбречна

трансплантация. Декларираните положителни нагласи за посещение на специализирана сестринска практика, извежда на преден план водещото значение на сестринския процес в предтрансплантационната подготовка на пациентите.

Задълбочено и прецизно са анализирани и различните аспекти в предтрансплантационния етап и възможностите за оптимизиране участието на медицинската сестра в него. Изведени са основни нерешени проблеми свързани с участие на медицинската сестра в трансплантационния процес. Установени са причините за незадоволителното участие на медицински сестри в обучения сред пациенти и техните близки, относно бъбречна трансплантация. Въз основа на прецизния анализ докторантката основателно изтъква необходимостта от въвеждането на единни стандарти за предтрансплантационна подготовка в сестринския процес, което да осигури еднакво качество на грижа за всички пациенти.

Резултатите от качествено проучване сред пациенти претърпели бъбречна трансплантация извеждат на преден план няколко важни пречки за провеждане на качествени здравни грижи в трансплантационния процес. Описаната проблематика и множеството отправени препоръки за оптимизиране на дейността в трансплантационния процес очертават необходимостта от реорганизация на предоставяните здравни грижи за пациентите очакващи бъбречна трансплантация. Качественото проучване подкрепя и допълва резултатите от литературния анализ. Потвърждава се тезата, че пожизнената грижа за пациентите с бъбречна трансплантация трябва да обхваща широк спектър от интердисциплинарни дейности, за да се обхванат разнородните потребности на болните, преминаващи през различните етапи на лечение.

Прецизната статистическата обработка на данните и коректно представения анализ позволява на докторанката да обоснове необходимостта от прилагането на подходи за оптимизиране на сестринските дейности в трансплантационния процес.

Научните постижения на автора се поткрепят от собствено разработени модели, открояващи се с оригиналност и практическа приложимост. Представения **Модел на здравни грижи за пациенти в пред- и посттрансплантационен период**, цели изграждането на подходяща основа за приложение на продължителна грижа за пациентите с хронични бъбречни заболявания и след извършване на бъбречна трансплантация. Във фокусът на всеки от моделите стоят индивидуалните нужди на пациента в различните етапи от трансплантационния процес. **Интердисциплинарния модел на грижа в предтрансплантационен период** включва: дейности по планиране; изготвяне на индивидуален план за грижи; обучения; диетични консултации; мониторинг и контрол на лекарствената терапия и общото здравословно състояние; психологическа и социална подкрепа; финансова консултация; координационна дейност. **Интердисциплинарният модел за грижа в посттрансплантационен период** адаптира услугите от предходния подход към новото състояние. Двата подхода имат сходна конфигурация, като по-съществено се различават в характера на грижата, която се прилага за различните типове пациенти. Дисертантката подробно е описала практическото приложение на интердисциплинарния модел на грижа в специализирани сестрински клиники за наблюдение на лица с бъбречна патология. Висока научна стойност има и **Модела на цялостна организация на специализирана сестринска практика за наблюдение на пациенти в пред- и посттрансплантационните периоди в България**. Представения модел е пряко свързан с разкриване на специализирана сестринска практика. Описано: мястото на центъра в системата на здравеопазването; потребителите подходящи за наблюдение в специализирани сестрински клиники и организацията на дейността в специализираните направления за наблюдение на пациенти в пред- и посттрансплантационен период.

Изводите са ясно формулирани, практически ориентирани, следват поставените изследователски задачи и логически произтичат от получените резултати.

Изразявам своето съгласие със самооценката на докторантката по отношение на приносите с теоретичен и практико-приложен характер. Направени са рационални предложения до отговорните институции, насочени към оптимизиране участието на медицинската сестра в трансплантационния процес

Авторефератът е изготвен според изискванията отразява най-важните моменти от дисертацията. Онагледен е добре с информативни таблици, фигури и схеми. Във връзка с дисертационния труд са направени четири научни публикации.

Лични впечатления

Познавам ас. Веселина Василева от 2015 г. и съм свидетел на професионалното и развитие в катедра Здравни грижи, към Факултет обществено здравеопазване. Оценявам високо нейната целенасоченост, отговорност, трудолюбие и стремеж към усъвършенстване. Комуникативните ѝ умения, стремежът към постигане на резултати и високата мотивация за работа са отлични черти, които я правят добър професионалист и изследовател.

Заключение

Представения от ас. Веселина Златкова Василева дисертационен труд на тема „Здравни грижи в трансплантационния процес при пациенти с бъбречни заболявания“ за придобиване на образователна и научна степен „Доктор“ е завършен научен проект разработен на актуална тема, добре структуриран и изпълнен на много добро научно ниво. Научните постижения на автора се открояват с оригиналност и практическа приложимост.

Дисертационният труд отговаря на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ) и Правилника за развитие на академичния състав в МУ – Варна.

Дисертационния труд показва че ас. Веселина Василева притежава задълбочени теоретична подготовка и професионални умения, като демонстрира качества и умения за самостоятелно провеждане на научно изследване.

Гореизложените достойнства и приноси на дисертационния труд са основание да дам положително становище и убедено предлагам на уважаемото Научно жури да присъди образователна и научна степен „Доктор“ на Веселина Златкова Василева по специалност „Управление на здравните грижи“ в област на висше образование 7. Здравеопазване и спорт; професионално направление 7.4. Обществено здраве.

08.07.2021 г.
гр. Варна

доц. Мариана Николова, д. оз. ....
Член на НЖ

